

Propunere pentru Summit-ul european pentru incluziunea romilor

Cordoba, 8-9 aprilie 2010

I. Stadiul actual

Uniunea Europeană recunoaște situația socio-economică dificilă (sărăcia, discriminarea, accesul limitat la locuri de muncă și servicii - educație, sănătate, asistență socială) cu care se confruntă romii, una din populațiile cele mai defavorizate din Europa.

Primul semnal politic a fost dat de Consiliul European din decembrie 2007, care a recomandat statelor membre și instituțiilor UE să « folosească toate mijloacele pentru a crește integrarea socială a romilor ».

Ulterior, o serie de concluzii adoptate de Consiliul UE în mai 2008 și iunie 2009, precum și reuniunile la nivel înalt (cele două summit-uri de la Bruxelles din 16 septembrie 2008, respectiv 28 septembrie 2009) au demonstrat interesul european în creștere pentru acest subiect și necesitatea de a continua dezvoltarea unei abordări comune a statelor membre și identificarea celor mai bune soluții de îmbunătățire a situației romilor din UE.

Unul din cele mai importante rezultate ale dezbaterilor europene pe această temă este **Platforma Europeană pentru incluziunea socială a romilor, lansată în aprilie 2009 și concepută ca un cadru de cooperare consolidată**, pe bază voluntară, între actorii relevanți pentru această problematică: statele membre, instituțiile europene și reprezentanții ai romilor, în vederea schimbului de bune practici în domeniul incluziunii sociale.

În mod evident, în ultimii ani, subiectul incluziunii sociale a romilor a înregistrat progrese semnificative la nivel european o dată cu recunoașterea necesității unei abordări comune la nivelul Uniunii și a unor acțiuni concrete pentru a ajuta romii să facă față dificultăților cu care se confruntă.

Cu toate acestea, dezbaterile avute până în prezent au subliniat faptul că ar trebui depuse în continuare **eforturi pentru a consolida cooperarea între statele membre, pentru a îmbunătăți cooperarea între autoritățile naționale și locale, precum și pentru a spori responsabilitatea autorităților locale și a reprezentanților romilor.**

Aceste trei direcții de acțiune sunt esențiale pentru a utiliza eficient atât instrumentele europene existente, juridice și financiare, cât și cadrele de cooperare pentru proiecte în acest domeniu, cum ar fi Platforma europeană pentru incluziune socială a romilor și Rețeaua europeană pentru incluziune socială și pentru romii în cadrul fondurilor structurale (EUroma), la nivel european, sau programul ACCEDER, la nivel național.

II. Propunerea României pentru Summit-ul de la Cordoba, 8-9 aprilie 2010 – elaborarea unui Plan european de acțiune pentru incluziunea socială a romilor

Viitorul Summit de la Cordoba din 8-9 aprilie a.c. oferă oportunitatea reluării dezbaterilor la nivel UE cu privire la inițiative concrete care ar putea fi prezentate și andosate de statele membre pe teritoriul cărora locuiesc romii.

Actualul context european oferă **posibilitatea de a da un nou impuls dosarului**, având în vedere faptul că subiectul se află în prezent în responsabilitatea a doi comisari europeni, Viviane Reding, pentru aspectele care țin de combaterea discriminării, și Laszlo Andor, pentru aspectele de incluziune socială. Ambii comisari și-au anunțat interesul prioritar pentru problematică. În plus, Parlamentul European manifestă un interes tot mai sporit pentru situația actuală a romilor.

În acest nou cadru, propunem lansarea la Summit-ul de la Cordoba din aprilie, a ideii unui Plan european de acțiune în domeniul incluziunii sociale pentru romi care să susțină obiectivele Platformei europene pentru incluziunea socială a romilor.

Acest plan de acțiune ar fi rezultatul consultărilor cu statele membre interesate, cu serviciile Comisiei Europene care au competențe în domeniu, cu ONG-urile naționale și europene pentru romi și comunitățile locale.

Proiectele incluse în plan ar fi concepute în conformitate cu principiile și legislația comunitară și prevederile naționale în domeniul incluziunii sociale, implementate la nivel național și local, în strânsă cooperare cu reprezentanții romilor.

Comisia ar fi invitată să ofere asistență tehnică pentru a facilita accesul la finanțare din fonduri europene (FSE, Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală etc.) și buna derulare a proiectelor la nivel național și local.

În procesul de elaborare și punere în aplicare a politicilor care vizează incluziunea romilor, este esențial ca statele membre să folosească pe deplin:

- instrumentele comunitare: criteriile de la Copenhaga, inclusiv cele relevante pentru situația minorității romilor, Concluziile Consiliului European din decembrie 2007, iunie 2008 și Consiliului Afaceri Generale din decembrie 2008;
- instrumentele juridice: Directiva Consiliului 2000/43/EC pentru implementarea principiului egalității de tratament a persoanelor, indiferent de originea rasială sau etnică, Directiva Consiliului 2000/78/EC privind stabilirea unui cadru general pentru egalitatea de tratament în domeniul angajării și instruirii;
- instrumentele financiare UE: Fondul Social European, Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul European Agricol pentru dezvoltare rurală, PROGRESS;
- instrumentele de coordonare: metoda deschisă de coordonare.

De asemenea, pentru asigurarea unei coordonări pe orizontală între statele membre și pe verticală, între nivelurile, european, regional și local, ar fi necesară **crearea, în cadrul Comisiei Europene a unei unități dedicate coordonării Planului de acțiune în domeniul incluziunii romilor.**

Planul de acțiune ar putea să conțină măsuri pe termen mediu și lung, de patru ani, de exemplu, cu **evaluări periodice și raportări anuale la jumătatea perioadei pentru a facilita implementarea eficientă a proiectelor.**

Reuniunea la nivel înalt de la Cordoba ar oferi oportunitatea pentru un prim schimb de opinii cu privire la această inițiativă, detaliile planului putând fi rafinate ulterior.

Elaborarea unui astfel de plan ar trebui să țină cont de faptul că romii, fiind o populație tânără, reprezintă un potențial uman și economic important pentru

societățile noastre. Depinde de noi să identificăm cele mai bune soluții pentru a crea condițiile favorabile integrării acestui potențial în societate.

În această logică, considerăm că proiectele dintr-un eventual plan european pentru incluziunea romilor trebuie să vizeze patru direcții prioritare, care, în viziunea noastră, reprezintă priorități majore de acțiune pentru a sprijini integrarea acestora:

(1) Educație și formare profesională, inclusiv a adulților; (2) facilitarea accesului pe piața muncii; (3) îmbunătățirea condițiilor de locuit și a mediului înconjurător; (4) accesul la asistență sanitară. Toate aceste direcții de acțiune trebuie să vizeze, concomitent, promovarea egalității de gen, combaterea tuturor formelor de discriminare și atitudinilor anti-roma.

1. Facilitarea accesului la educație - copii, tineri și adulți

Condiția principală a integrării în societate este educația. Obstacolele care fac dificil accesul la educație al copiilor aparținând familiilor de romi sunt precaritatea financiară a familiilor, segregarea rezidențială, devalorizarea educației de către părinții acestor copii, segregarea din școli etc., ceea ce conduce la o rată ridicată a abandonului școlar.

Acest efort este justificat, de asemenea, în contextul obiectivelor recomandate în recenta propunere a Comisiei Europene privind o strategie pentru creștere economică și locuri de muncă Europa 2020, care pune un accent special pe creșterea nivelului de educație și reducerea abandonului școlar în cadrul Uniunii.

O atenție sporită trebuie acordată și proiectelor care vizează creșterea participării copiilor aparținând familiilor de romi la educația preșcolară, prevenirea instituționalizării copiilor, prevenirea exploatării copiilor în diferite domenii (cum ar fi munca forțată și cerșetoria), combaterea violenței împotriva copiilor și sprijinirea copiilor ai căror părinți sunt plecați la munca în străinătate.

Finanțarea unor astfel de proiecte ar putea fi asigurată din fonduri UE, în special Fondul Social European (FSE), sau Programul de învățare de-a lungul vieții.

Exemplu de proiect implementat în România: A doua Șansă – Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (Anexa 1)

2. Facilitarea accesului pe piața muncii, inclusiv prin adaptarea calificărilor și meseriilor la nivelul de competențe profesionale ale romilor

Numărul romilor, în special adulți, care au absolvit o formă de specializare profesională de lungă durată este redus. Situația economică și financiară precară cu care se confruntă, de cele mai multe ori, face ca majoritatea romilor care caută un loc de muncă să nu își permită, adeseori, urmarea unei formări de lungă durată care să conducă la noi calificări. De aceea, în general, aceștia preferă o integrare rapidă pe piața muncii pentru a putea asigura creșterea și educația copiilor.

Prin urmare, crearea de locuri de muncă pentru această categorie socială ar trebui să implice o mai bună utilizare a nivelului lor actual de educație și competențe profesionale, în paralel cu integrarea lor în programe prin intermediul cărora să dobândească noi calificări.

Acest lucru le-ar oferi șansa unei inserții relativ rapide pe piața muncii și, prin urmare, în societate. De exemplu, s-ar putea lansa proiecte pentru locuri de muncă

în domeniul care necesită, în cele mai multe cazuri, resurse umane numeroase, cum ar fi agricultură, zootehnie (de exemplu: microferme de păsări, animale etc.), ecologie (de exemplu: replantare de păduri, gardieni ecologici etc.) protecția mediului (de exemplu: colectare și reciclare deșeuri - feroase, neferoase, cauciuc, plastic, hârtie, carton, sticla, acumulatori, lemne, textile). Pot, de asemenea, avute în vedere proiecte de revalorizare a meseriilor tradiționale prin integrarea acestora în economia actuală.

Pentru o integrare rapidă a acestora pe piața muncii, s-ar putea lua în considerare, de asemenea, formări de tipul *training-on-the-job*, sau sprijinirea ONG-urilor care lucrează cu romii la nivel național, județean și local să se acrediteze pe servicii de informare, consiliere și mediere pe piața muncii (ex. programul ACCEDER), sprijinirea persoanelor de etnie romă cu spirit antreprenorial pentru începerea unei afaceri sau obținerea certificatului de persoană fizică autorizată etc.

Finanțarea ar putea fi asigurată din fonduri structurale, în special Fondul Social European, Fondul European pentru Dezvoltare Regională, precum și prin programele PROGRESS și „Tineret în acțiune”.

Exemplu de proiect implementat în România: *Caravana ocupării pentru romi* – Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale (Anexa 2)

3. Îmbunătățirea condițiilor de locuit și a mediului înconjurător - locuințe pentru familiile de tineri defavorizate, inclusiv familii de romi

În linie cu obiectivele propuse de comunicarea Comisiei Europene privind Strategia Europa 2020, care vizează reducerea sărăciei, trebuie să ne concentrăm pe proiecte care să permită îmbunătățirea calității vieții și a mediului înconjurător. Aceste proiecte ar trebui să faciliteze, cu prioritate, accesul la locuințe pentru tineri, în special în zonele defavorizate rurale sau urbane.

În acest sens, am putea propune un program de tipul "prima casa" pentru familiile tinere care au venituri sub venitul mediu pe economie, în special în zonele defavorizate. Aceste programe ar putea sprijini aceste familii tinere în construirea propriei case cu materiale de construcție tradiționale, ecologice și/sau ar putea facilita acordarea dreptului de utilizare pentru proprietăți administrate de autorități locale, concomitent cu aplicarea unor măsuri în domeniul economic și/sau al ocupării pe piața muncii.

Finanțarea unui astfel de proiect ar putea fi asigurată din fonduri structurale, în special Fondul European pentru Dezvoltare Regională (mai ales prin valorificarea oportunităților oferite de modificarea art. 7 al Regulamentului 1080/2006) și Fondul European pentru Dezvoltare Rurală.

Exemplu de proiect implementat în România: *Locuințe sociale pentru comunitățile de romi* – Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului (Anexa 3)

4. Îmbunătățirea accesului la asistență sanitară

Deplina integrare socială a romilor presupune accesul la servicii medicale. Pe termen lung, lipsa integrării acestora în sistemele naționale de sănătate va genera cheltuieli importante pentru societate.

Acest obiectiv poate fi atins printr-o mai bună informare a romilor, în școli și la nivelul comunităților locale, în legătură cu posibilitățile de îngrijire pe care le oferă sistemele naționale de sănătate, precum și pentru a-i conștientiza în legătură cu importanța adoptării unui stil de viață sănătos, cu accent pe problemele prioritare de sănătate publică

De asemenea, pot fi înființate servicii mobile care să asigure servicii prioritare de sănătate publică în localități izolate sau locuite preponderent de romi, cu număr mare de persoane care nu sunt integrate în sistemul național de sănătate.

O atenție specială trebuie acordată programelor naționale de prevenire și a celor destinate îngrijirii mamei și copilului, în special în comunități locale izolate sau locuite preponderent de romi.

Finanțarea unor astfel de proiecte ar putea fi asigurată din Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală, Fondul Social European sau Programul pentru Sănătate Publică 2008 – 2013.

În paralel cu măsurile menționate la punctele 1-4, trebuie avute în vedere inițierea de campanii pentru combaterea atitudinilor negative față de romi în societate în general, inclusiv în rândul poliției, funcționarilor publici și a altor categorii profesionale din sectoarele publice cu activitate în domeniul ocupării, sănătății, educației și locuințelor.

Anexa 1 – A doua șansă – obiectivul Educație

Programul **A doua șansă** vizează combaterea exluziunii sociale și creșterea integrării profesionale prin asigurarea accesului la educație de calitate pentru grupul defavorizate. To support youngsters, who dropped out of compulsory school, to finish basic education and, for secondary education program, to attend also vocational training

Programul a fost aprobat printr-un ordin al ministrului educației și face parte din sistemul național de educație.

Finanțarea este asigurată din bugetul naționale și local. În prezent, de program beneficiază 10 000 de elevi din ciclul primar și gimnazial. În anumite școli au fost angajați mediatori școlari pentru elevii romi, pentru a face cunoscut programul și pentru a facilita dialogul între profesori, elevi, părinți și comunitățile locale.

Grupuri vizate

- A doua șansă pentru ciclul primar: copii care nu au finalizat educația primară și au vârste cu cel puțin 4 ani mai mari decât vârsta normală pentru acest nivel de educație;
- A doua șansă pentru ciclul gimnazial: tineri care au cel puțin 14 ani, care au terminat ciclul primar, dar au abandonat școala înainte de a termina ciclul gimnazial.

Obiective

- Crearea unui model flexibil de reintegrare școlară pentru ciclul primar pentru copii care au abandonat școala înainte de a termina acest ciclu;
- Crearea unui model flexibil de reintegrare școlară care combină educația de bază cu formarea profesională;
- Elaborarea unei curricule adaptate la necesitățile copiilor și tinerilor care participă la program și la standardele de educație obligatorie;
- Formarea resurselor umane pentru program: manageri școlari, coordonatori de proiect în școli, profesori, mediatori școlari;
- Facilitarea parteneriatelor la nivelul comunităților în vederea continuării activităților începute în cadrul programelor.

Anexa 2 - Caravana ocupării pentru romi – obiectivul Ocupare

Caravana ocupării pentru romi este un program derulat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), cu un real efect asupra comunităților de romi în ceea ce privește informarea în domeniul ocupării.

ANOFM este o instituție aflată sub autoritatea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale și s-a implicat activ în realizarea strategiei Guvernului pentru îmbunătățirea situației romilor, adoptată prin H.G. 430/2001.

Programul a început în 2005 având ca obiectiv informarea cu privire la drepturile și obligațiile pe care le au cetățenii de etnie romă pentru accesul la un loc de muncă, precum și serviciile de care aceștia pot beneficia în vederea ocupării unui loc de muncă.

Programul s-a derulat în colaborare cu Agenția Națională pentru Romi precum și cu alte organizații neguvernamentale ale romilor active în problematica acestei categorii de populație.

În 2005, în cadrul acestei acțiuni, au avut loc 913 vizite în comunități de romi, iar în anul 2006 au fost vizitate 2.903 comunități de romi.

În 2007 în cadrul programului „Caravana ocupării pentru romi” au fost vizitate 2850 comunități de romi, iar numărul persoanelor de etnie romă care au fost încadrate pe piața muncii în urma vizitelor efectuate, a fost de 3.381, din care 1.084 femei.

În anul 2008 au avut loc 2.749 deplasări în toate județele țării iar numărul persoanelor ocupate a fost de 2.259, din care 832 femei.

Datorită menținerii dificultăților pe care le întâmpină romii în căutarea și găsirea unui loc de muncă a condus la prelungirea programului și în 2009.

În perioada 2005-2009, au fost înregistrate următoarele rezultate:

- persoane participante: 18 598, din care femei: 7612;
- persoane consiliate: 12 671, din care femei: 5086;
- persoane înscrise în baza de date: 4979, din care femei: 1957;
- număr persoane programate a fi cuprinse în măsuri active: 5945, din care femei: 2406;
- număr persoane ocupate: 925, din care 313 femei.

Anexa 3 – Locuințe sociale pentru comunitățile de romi – obiectivul Locuințe

Având în vedere prevederile programului de incluziune socială în România și necesitatea îmbunătățirii accesului comunităților de romi la o locuință decentă și servicii publice de tip apă, electricitate, canalizare și sisteme de încălzire, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului (MDRT) a considerat necesară inițierea Programului pilot „**Locuințe sociale pentru comunitățile de romi**”.

Programul se derulează în baza HG nr. 1237/2008 privind aprobarea Programului-pilot "Locuințe sociale pentru comunitățile de romi" și se finanțează de la bugetul de stat, prin bugetul MDRT, în calitate de ordonator principal de credite.

Programul-pilot „Locuințe sociale pentru comunitățile de romi” reprezintă o componentă experimentală a Programului de incluziune socială în România și are în vedere implementarea unor proiecte pentru construcția de locuințe sociale în cele 8 regiuni de dezvoltare ale României, în locații stabilite de Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului împreună cu autoritățile administrației publice locale și cu Agenția Națională pentru Romi.

Proiectarea și execuția lucrărilor pentru construcția de locuințe sociale se finanțează de la bugetul de stat, în limita fondurilor alocate cu această destinație, prin bugetul Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului.

Terenurile destinate construcției de locuințe sociale pentru romi, aparțin domeniului public al unităților administrativ-teritoriale.

După finalizare, locuințele sociale pentru comunitățile de romi fac obiectul domeniului public al unităților administrativ-teritoriale și sunt administrate de consiliile locale.

În anul 2010 prin Programul pilot “Locuințe sociale pentru comunitățile de romi” se preconizează finalizarea unui număr de 301 apartamente în condițiile asigurării surselor de finanțare de la bugetul de stat.